

**МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ
АНСАМБЛЕВОГО СПІВУ**

У статті розглядаються особливості музично-естетичного виховання школярів засобами ансамблевого співу. Наголошується на актуальності цього питання в сучасних умовах як на дієвому засобі формування гармонійно розвинутої особистості, її активної естетичної позиції, національної самосвідомості.

Ключові слова: музично-естетичне виховання, музичне виховання, ансамблевий спів, співтворчість, педагогічна діяльність.

The article examines the peculiarities of musical and aesthetic education of schoolchildren by means of ensemble singing. The relevance of this issue in modern conditions is emphasized as an effective means of forming a harmoniously developed personality, its active aesthetic position, and national self-awareness.

Key words: musical and aesthetic education, musical education, ensemble singing, co-creation, pedagogical activity.

В умовах сьогодення, на тлі складних і трагічних подій питання музично-естетичного виховання набуває особливої актуальності, адже сприяє зміцненню моральних позицій школярів, усвідомленню національних цінностей у світовому вимірі, формуванню гармонійної, духовно багатой та національно свідомої особистості.

До цієї проблеми неодноразово зверталися як вітчизняні педагоги-музиканти й науковці – Н. Антонець, О. Апраксина, Б. Бриліна, Н. Ветлугіна, Л. Масол, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Шацька, О. Щолокова та ін., так і зарубіжні – Д. Еліот, П. Елперсон, К. Свенвік, М.Трейсі та ін.. Узагальнивши різні підходи науковців до феномену «музично-естетичного виховання», О.В. Сироєжко у своїй дисертації стверджує, що зазначене поняття є:

- складовою духовного розвитку особистості, її художньо-емоційної сфери, естетичного ставлення до навколишньої дійсності;
- засобом розвитку музичних здібностей особистості у процесі свідомого сприймання творів музичного мистецтва та критичного ставлення до музичних явищ;
- спеціально організованим цілеспрямованим процесом формування музичних якостей і музично-естетичної свідомості особистості.

Але, незважаючи на таку увагу до окресленого питання, деякі аспекти ще залишаються недостатньо розкритими і, відповідно, потребують подальшого дослідження, як, наприклад, вивчення особливостей музично-естетичного виховання школярів засобами ансамблевого співу, спрямованого на формування духовного світу дитини, розвиток почуттєво-емоційної сфери, музичного смаку та творчості.

Та спочатку звернемось до дефініції «музично-естетичне виховання», яка, як бачимо, в своїй структурі має такі складові як «виховання», «естетичне виховання» та «музичне виховання». Враховуючи особливості цих понять, О. Сапожник дає таке визначення поняттю «музично-естетичне виховання» – «...це складна багаторівнева структура, основою якої є естетична свідомість, емоційно-почуттєва сфера і художньо-творча діяльність школярів. Метою ... музично-естетичного виховання є доведення естетосфери до рівня, необхідного для повноцінного життя у ціннісній ієрархії музичної культури, що передбачає закономірний процес руху від простіших форм естетичної практики до більш досконалих її виявів» [3, с. 20-21]. Тобто музично-естетичне виховання – це процес «реалізації виховної функції музики з метою формування гармонійно розвинутої особистості, її активної естетичної позиції» [6, с.162]. Форми реалізації цього процесу можуть бути різними. Дослідники їх умовно поділяють на індивідуальні, групові та масові

[2] і при цьому підкреслюють, що «домінантою музично-естетичної діяльності школярів є їх залучення до участі у різних формах гурткової роботи..., що стимулює розвиток творчої особистості» [4, с.38]

Одним із дієвих способів музично-естетичного виховання школярів, на наш погляд, є ансамблевий спів, який на відміну від сольного музикування є дуже ефективним, бо спрямований на розкриття емоцій, почуттів через можливість творчого спілкування в ансамблі з одного боку, а з іншого – можливості самовираження. До того ж саме ансамблевий спів поєднує дві найважливіші умови морального впливу музики на дитину – це виникнення позитивних емоцій і практичне музикування, адже, як відомо, «практична музично-естетична діяльність ... сприяє підвищенню ефективності й морально-виховного впливу на свідомість людини» [6, с.164].

Виховне значення ансамблевого співу підсилюється й завдяки єднанню у творі, що виконується, музичного й вербального тексту. Тобто зміст розкривається одночасно і через слово, і через музичну інтонацію, в результаті чого ідейно-емоційна сутність «подвоюється». Ця особливість дуже важлива для музичного виховання школярів, яким притаманні конкретність мислення, образність уявлень. Як правило, твори, що призначені для ансамблевого співу відрізняються широкою тематикою, глибоким художньо-образним змістом, що підвищує їх естетично-виховну функцію, впливаючи на чуттєву сферу, формуючи художні смаки школярів-ансамблістів та їх ціннісну орієнтацію, яка «...відображає особистісну оцінку індивідом музичного мистецтва і являє собою прояв низки музично-пізнавальних навичок» [5, с. 90].

Крім того, сила емоційного впливу твору, що виконується вокальним ансамблем школярів, залежить й від педагогічних методів, від того як викладач зможе спрямувати увагу дітей, щоб пісня дійшла до серця, захопила. Відповідно, завданням педагога є така організація роботи ансамблю, щоб спів мав певний вплив на психологію школярів з метою формування світогляду, норм моралі, особистої життєвої позиції. Відповідно, керівник шкільного вокального ансамблю повинен вміти професійно організувати роботу учнів – грамотно, враховуючи вікові і психологічні аспекти, планувати репетиційну роботу, мотивувати школярів до систематичних занять, створювати творчу атмосферу та творчу взаємодію учасників вокального ансамблю, допомагати знаходити різні виконавські прийоми і способи передачі художнього образу.

Як будь-який інший вид колективної співтворчості, ансамблевий спів формує такі риси людської особистості як комунікативність, дисциплінованість, зосередженість, наполегливість, вміння володіти собою, досягати спільної мети тощо. Крім того, мотивує до активного творчого процесу, до пізнання. Адже сумісне виконання, співтворчість завжди дає можливість зробити нові творчі відкриття, знайти нові приховані грані художнього образу того чи іншого твору. В процесі співтворчості розвивається уява, розширюється світогляд, підвищується ерудиція, збільшується обсяг знань тощо.

Не припиняючи важливості ансамблевого співу в розвитку школярів різних вікових груп, вважаємо важливим підкреслити, що дослідження психологічних особливостей підлітків дозволяє говорити про особливу актуальність цього виду діяльності саме у підлітковому віці у зв'язку з певними змінами в структурі психіки в цей період [1]. До таких слід віднести потребу в спілкуванні, насамперед з однолітками, підвищену емоційність.

Отже, підводячи підсумки, відмітимо, що ансамблевий спів для школярів є активним засобом формування емоційного, художньо-естетичного і духовного розвитку. Він пов'язаний з такими важливими потребами, які притаманні дітям шкільного віку, як спілкування і самовираження. Щоб не відчувати себе в ізоляції, школярі прагнуть бути прийнятими в певні референтні групи, якими в даному випадку є вокальні ансамблі, котрі стають важливим осередком музично-естетичного виховання через колективне музикування – ансамблевий спів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Завалко К. В. Музична педагогіка: інноваційно-психологічний аспект: навч.-метод. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 181 с.
2. Михайличенко О.В. Музично-естетичне виховання дітей та молоді в Україні (друга половина ХІХ — початок ХХ ст.): Монографія. К.: Видавничий центр КДЛУ, 2000. 340 с..
3. Сапожнік О. Музично-естетичне виховання: зміст і структурні компоненти. Рідна школа. 2002. № 12. С. 20-22.
4. Сироечко О.В. Музично-естетичне виховання підлітків засобами народно-інструментального виконавства у позашкільних навчальних закладах: дис. канд. пед. наук: 13.00.07. Вінниця, 2020. 252 с.
5. Чехуніна А. О. Специфіка формування художнього мислення здобувачів музичної освіти. Інноваційна педагогіка. 2021. Вип. 36. С.89-93. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/36/20.pdf>
6. Юдін А.А. Пісенно-хорове виконавство та шлях духовного збагачення дитини. Проблеми мистецької освіти: збірка науково-методичних статей. Вип.9. Ніжин: НДУ ім.М.Гоголя, 2015. С.162-167

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Чехуніна А.О.